

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

- א. כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך (אלהים) יעשה למחכה לו ... אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד.....1
- ב. מקום שבעלי תשובה עומדין שם צדיקים אינן עומדין שם.....5
- ג. למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו.....6
- ד. כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים ... זה אפיקורוס ... זה המפר ברית בשר הכרת תכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא.....9
- ה. המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלבין פני חבריו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא.....10
- ו. כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה ... חוץ מדקדוק זה מקל וחומר זה מגזרה שוה זו.....13
- ז. הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה.....14
- ח. כל מי שאינו משגיח על המשנה ... כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק.....16
- ט. כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת.....16

דף צט.

א. כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך (אלהים) יעשה למחכה לו ... אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר לעיל דף צא. ובמסכת שבת דף סג. שאמרו חכמים¹ אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד², יראה ממשותן של

¹ רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ב

² בכס"מ הלכות תשובה פרק ח הלכה ז הקשה ודע דמשמע התם דהא דרבי חייא בר אבא פליגא אדשמואל דאמר אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד, ורבינו כתב כאן הא דרבי חייא בר אבא ובפרק שאחר זה. ועיי"ש בלח"מ ועוד קשה דבשבת פרק כמה אשה אמרו (בדף ס"ג א) במשנה לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת וכו' ואם יצא חייב חטאת ר' אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכ"א אינו אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם וכו'. ובגמרא אמרו שם לר' אליעזר דאמר דתכשיטין הן למה הן במילין לימות המשיח ואמרו בגמרא דהיינו דלא כשמואל דאמר אין בין העוה"ז לימות המשיח וכו' והוא כמאן דאמר כל הנביאים לא נתנבאו וכו' ואיכא דאמר שם דר' אליעזר אתי כשמואל אבל רבנן דאמרי במילין על כרחין אתו דלא כשמואל וא"כ רבינו שפסק בהלכות שבת פרק י"ט כחכמים איך פסק כשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח וכו'.

ונראה דרבינו ודאי פסק דלא כשמואל דאתי דלא כרבנן אלא שהוא מפרש שמי שאמר כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח וכו' סובר שכל הדברים המיוחדים שיהיו בעולם כלומר שאין בהם הפך מנהג העולם כמו ביטול החרבות והרמחים שאין זה הפך הטבע אבל שאר הנבואות הדומות לזה הם לימות המשיח, אבל שמואל סובר שאין שום חידוש כלל הפך מנהג העולם ולא במנהג העולם ואפילו עניות ועשירות דהוי מנהג העולם דהא שמואל מקרא דלא יחדל אביון מייתי ראייה משמע דאית ליה דבימות המשיח איכא עניות ואף על גב דאם לא היה עניות אין זה הפך הטבע אלא מפני שהוא שלא כמנהג ובימות המשיח אין שום חידוש כלל כי אם שיעבוד מלכיות בלבד. ואמר רבינו ז"ל שהפרשה שנאמרה בישעיה וגר זאב עם כבש וגו' הכל הוא דרך משל והביא ראייה לדבר זה בהלכות מלכים תדע לך שמוכרח אתה לומר כן שאם לא תאמר אלא שיהיה כפשטה אם כן תקשה לך למ"ד אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד לא מצי מכחיש דהאי פרשה לא איירי במשיח דהא בהדיא קאמר קרא ויצא חומר מגזע ישי וכו' ואפילו שאומר שכל שאר הנבואות לעוה"ב זו ודאי אינו יכול להכחיש שיהיה במשיח ואם מפרש כפשטה איך קאמר אין בין העוה"ז אלא שיעבוד מלכיות בלבד הא איכא כל הני האמורות שם בפרשה אלא ודאי שהיה משל ושמואל דריש לענין שיעבוד מלכיות כמו שפירשה רבינו ז"ל שר"ל זאב אלו עכו"ם וכבש הוא ישראל וכו'.

ולחכי קאמר אין בין העוה"ז וכו' וא"כ כיון שמוכרח אתה לומר לדעת שמואל דאין פרשה זו כפשטה גם למ"ד כל הנביאים לא נתנבאו וכו' אין פרשה זו כפשטה דע"כ לא פליגי אלא שיחודשו דברים שהוא כמנהג העולם אבל הפך מנהג העולם לא וזו היתה כוונתו ג"כ בפ"ט אלא ששם בהלכות מלכים ביאר יותר, זה נ"ל ליישב דברי רבינו ז"ל שלא הביא דברי שמואל אלא כדמות ראייה אבל לא דס"ל כוותיה. אבל מ"מ קשה לזה סוגיא דפ' חלק דפריך על הא דאור הלבנה כאור החמה וגו' ולשמואל דאמר וכו' משמע דלר' חייא בר אבא נחא ואי כדברי רבינו אפילו לדברי ר' חייא בר אבא נמי קשה דלא ישתנה דבר מטבעו ולהיות אור הלבנה כאור החמה ואור החמה שבעתים אין לך שינוי טבע גדול מזה. ובספר כסף משנה בסוף הלכות מלכים כתב הרב"י לתרין השנה הראב"ד ז"ל על ההיא דבן כוזיבא הרגוהו וכו' דרבינו אזיל למעמיה דפסק כשמואל דאמר אין בין העוה"ז וכו' גם זה קשה למה שכתבתי דפסק בר' חייא בר אבא דאין מקום לתירוץ ההשגה ההיא וצ"ע. ועיין במרה"מ שם שכתב והנכון דודאי הש"ס מפרש מלתא דשמואל כפשוטו דכל הנבואות רק לעוה"ב ואין כל חדש לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות ורבנו פסק כרבי חייא בר אבא דכל הטובות מה שניבאו הנביאים הן לימות המשיח נוסף על שיעבוד מלכיות. והא דנקיט רבנו פ"ט ה"ב לישנא דשמואל כוונתו לאפוקי שכר רוחני לימות המשיח אבל בודאי שיהיו שארי טובות לימות המשיח נוסף על שיעבוד מלכיות וכמו שביאר רבנו כאן בהדיא ואף רחב"א מודה שכל טובות ימות המשיח ענייני עוה"ז שימצאו מרגוע לעסוק בתורה ותכלית המקווה שכר רוחני לעוה"ב דעין לא ראתה. ומ"מ סובר רבנו דמודה רחב"א דהפסוקים וגר זאב עם כבש הן משל כמ"ש רבנו סוף הל' מלכים דלא ישתנה דבר מטבעו כמ"ש הלח"מ. ולק"מ מסוגיא דפ' חלק לפי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר (מלאכי ג פסוק כג) הִנֵּה אֲנִי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא וְגו', ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום בעולם³, שנאמר (שם פסוק כד) וְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְגו', ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו.

אמרו חכמים כל הנביאים כולן לא ניבאו אלא לימות המשיח אבל העולם הבא (ישעיהו סד פסוק ג) עֵינִי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים וּלְתִדָּךְ.

וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו, ועל כל פנים אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה, וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר.

ומפני זה נתאוו⁴ כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר (שם יא פסוק ט) כִּי מִלְּאָה הָאָרֶץ יָדְעָה אֶת ה' ונאמר (ירמיה לא פסוק לג) וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דַּעוּ אֶת ה' כִּי כוֹלֵם יָדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלָם נֶאֱמַר ה', ונאמר (יחזקאל לו פסוק כו) וְהִסְרֵתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר.

מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה', ויבואו כל הגוים

ג' דידן כאן לימות המשיח כאן לעוה"ב כמ"ש המגילה לח"מ ואף על גב דרחב"א אמר דלא ניבאו לעוה"ב אין למדין מן הכללות דהא והיה אור החמה מוקמין רחב"א לעוה"ב אלא דה"ק רוב הנבואות לימות המשיח ועיקר הכוונה דטובת עולם הבא הרוחני עין לא ראתה אפי' נביא. [וכן וחפרה הלכנה מודה רחב"א דהוא דרך משל] כמ"ש.

³ ואני סובר שהוא יסמוך סמוכים בא"י. רדב"ז שם

⁴ רמב"ם הלכות תשובה פרק ט הלכה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

לשומעו שנאמר (ישעיהו ב פסוק ב) וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיָּה הָרַבִּית ה' בְּרֹאשׁ
הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבָּעוֹת וְנִהְרָוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם,

וסוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון הוא חיי העולם הבא,⁵
אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור
לישראל, וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא
שיעבוד מלכיות בלבד.⁶

⁵ נ"ל דמלת עולם הבא כאן ר"ל נצחיות הבא, שהוא כולל שכר הנשמות אחר מיתת הגוף, וגם שכר הגוף אחר תחיית המתים, [דאין לפרשו (וועלט) הבא, דא"כ עדיין לא נתפרש אם בניהנם או בג"ע, אבל כשנפרש מלת עולם נצחיות הבא אז ממילא מבואר שמשכר ידבר, דהרי עונש לא יתכן לקראו נצחיות, דאדרבה מחליש כח הנצחיות הוא, ככל כאב הגופני, שאינו מקיים אבל מחליש ומבטל הגוף, וכן מוכח מש"ס הכא (ד"צ ע"ב) דקאמר וכי ג' עולמים יש, וק' הרי וודאי יש שלשה עולמים, העה"ז, ועה"ב, ועולם התחייה, ותו אמאי לא נימא לפ"ז הכרת בעה"ז, תכרת בעה"ב, עונה בה בתחיית המתים, אלא וודאי דשכר הרוחני והשכר שאחר התחייה יחד נכללים בשם עה"ב שפירושו נצחיות הבא], והא דקאמר הכא כל ישראל, אף דקיי"ל דגם חסידי האומות יש להם עוה"ב [כרמב"ם פ"ג מתשובה], והרי גם אפילו בינונים שבהם יש להם חלק לעה"ב, מדלא תני במתניתין רק בלעם, י"ל דזהו בכשרים שבאומות, אבל רשעים שבהן, לאחר שסבלו עונשן ילכו נפשותם לאיבוד, כמו דכתיב ואויבי ה' כלו בעשן כלו, אבל כל ישראל, אפילו חייבי כריתות ומיתות ב"ד, אינו נכרת רק נפש הבהמית שלהן אבל הנשמה העליונה שבהן, המחיה את הכל, נצוץ אלהי הוא, ואינו מקבלת כלייה, רק כשתאווה הגוף וחטאותיו השאירו בה רושם השחתה, אשר בצאתה מהגוף, יעכבוה אותן כתמים מלהאיר באור החיים, לכן מתלבנים ומתכבסים אותן הכתמים מעצמותה ע"י אש רוחני, לא בדרך נקימה ח"ו רק לטובתה לזקקה ולזככה להנשמה עליונה הזאת, ולהשיבה לימי נעוריה, ואחר תמחר לחזות בנועם ה' ולאור באור החיים והיינו דאמרין ברי"ה לאחר י"ב חודש נשמתן נשרפת ורוח [אלקים חיים מרחפת] מפזר אפרן, החלק שא"א שישרף כאפר תחת וכו' כלומר במדרגה נמוכה, וזה הנרמז לנו בלשון המשנה, דקאמר יש להן חלק לעוה"ב, ולא קאמר יש להן עוה"ב, או חלק בעה"ב, אלא משום שכלל כאן כל ישראל, שיש ביניהן ג"כ חייבי כריתות, להכי קאמר שעב"פ כולן יש להן חלק בנשמתן הניאות לעה"ב, דבהא כל ישראל שוין, שכולן הנצוץ שבהן יזכה להנצחיות המקווה, ונ"ל דלפיכך אומרין זה המשנה בקיץ קודם כל פרק מפרקי אבות, דמשום דבקיץ חברת בנ"א יותר מצוים, וע"י זה עלול לקנאה תאוה וכבוד ולפגוע חיוביו לדי' ולחבירו, גם ע"י דם חם שבו אז בטבע, להכי לוקחים סם לחלאים אלו כל שבת פ"א מן פרקים אלו, ואומרים קודם לכן משנה זו, נ"ל משום דאמרין ג"כ יש באומה זו ביישנים וכו', והיינו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וכו' כלומר ראה כי טבעך הוא להיטיב ואם תחטא בהנך תחטא נגד טבעך וענשך גדול יותר משאר דרי ארץ. תפארת ישראל ריש חלק אות ב

⁶ תחיית המתים יש גם לגוף [ומה שכ' הר"ב הכא שאין שם אכילה ושתייה, רק יהיו כחמה ולבנה, ובמח"כ הגדול, אין הדבר כן, דהעולם הבא שאין בו אכילה ושתייה [כברכות די"ז] היינו עולם הנשמות, אבל עולם תחיית הגוף כל גוף מורכב, וכל מורכב הוא בר חלוף ותמורה, שיתלחמו ויתגברו תמיד החלקים המורכבים זה על זה, וזה כנגד זה והוא שנקרא בלשונם [קאנומציאן], שמשחקין זא"ז, וצריכים להשלים ולמלאות כל שענה מה שאבדו ע"י שחיקתן זה בזה, וזה לא ישיגו רק באבוס הטבע ע"י גופות אחרות כאכילה ושתייה וכדומה, והוא הנקרא בלשונם (רעסמטוראטיאן), ומי יודע אם לא החמה והלבנה וכוכבים ג"כ יש להם מדה זו, וכן משמע מרמב"ם (פ"ח מתשובה ה"ב) ומהראב"ד ומהלחם משנה שם, דבעולם תחיית הגוף, יש בו אכילה ושתייה ושאר צרכי הגוף וענייניו, וכן משמע מש"ס הכא, דיליף תחיית המתים מונתתם תרומת ה' לאהרן הכהן, א"כ יש שם אכילה ושתייה, אולם מפני שאמונת דבר זה א' מ"ג העקרים שכל המכחיש בא' מהן אין לו חלעה"ב, לכן לזכות הרבים אביא בסוף סדר זה דרוש א' אשר חנני ה' בו, אשר פי ה' יקבנו אור החיים,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות חדר היזמי

כמהה דוד⁷ והתאווה לחיי העולם הבא שנאמר (תהלים כז פסוק יג) לֹוֹלָא הָאֻמְנָתִי לְרִאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאָרֶץ חַיִּים לֹוֹלָא הָאֻמְנָתִי לְרִאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאָרֶץ חַיִּים, כבר הודיעונו החכמים הראשונים שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, ושכל הטובות שמתנבאים בהם הנביאים לישראל אינן אלא לדברים שבגוף שנהנין בהן ישראל לימות המשיח בזמן שתשוב הממשלה לישראל.

אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון ולא דמוה הנביאים כדי שלא יפחתו אותה בדמיון, הוא שישעיהו אמר (ישעיהו סד פסוק ג) עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וּזְלִתָּהּ. יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוֹ, כלומר הטובה שלא ראתה אותה עין נביא ולא ראה אותה אלא אלהים, עשה אותה האלהים לאדם שמחכה לו.

ב. מקום שבעלי תשובה עומדין שם צדיקים אינן עומדין שם

כבר התבאר במסכת ברכות דף לד: שאל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן, אלא אהוב ונתמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם⁸.

ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו, אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד

אשר שם נתרץ כל הקושיות אשר יש להקשות בדבר זה, ולברר בס"ד כי הדבר הזה אינו רחוק כל כך מהשכל, אבל כמעט מחוייב לכל בר דעת, ואני בה' אצפה שבדברים ההם יתחזקו הידים הרפות וברכים כושלות יתאמצו באמונה שלימה בעיקר זה, והחפץ ימלא ידו וירוה צמאונו שם. תפארת ישראל שם ג

⁷ רמב"ם הלכות תשובה פרק ח הלכה ז

⁸ ראה בבאור הגר"א באו"ח סי' נ"ג סע' ה' בענין מי שראוי להיות ש"ץ שהביא בשם הרבינו תם דאך מי שבא לידי עבירה במקרה עליו אמרו במקום שבעלי תשובה עומדין בו, ונראה שהגר"א כוון לס' הישר (מוסר) המיוחס לרבינו תם שכותב שם שער העשירי: בעל תשובה לא יזכה למעלת הצדיקים הסתורים אשר מימיהם לא עשו עבירה, כאשר אי אפשר לשני אנשים משרתי המלך, האחד נאמן מיום היותו לא נמצא בו ערות דבר והשני קשר עליו והכעיסו ומרד בו ואחר כן נכנע אליו והכיר חטאו, כמו שמעי בן גירא בבואו מתנפל לפני דוד המלך ע"ה, כידוע אף על פי שימחול לו המלך לא תהיה מעלתו בעיניו כמעלת עבדו הנאמן, השכל יורנו כי מנשה בן חזקיה עשה תשובה אשר כמוה לא עשה איש והפליג נפשו בעינו בעבודת האל כל ימיו, ולא הגיע למעלת מרע"ה ולא למעלת דוד מלך ישראל אשר היה מנעוריו ירא אלהים, ומה שארז"ל במקום שבע"ת עומדין בו אמרתם אמת בו כי יש בעלי תשובה אשר לכם נכון כלב הצדיקים, בתחילתם ישרים היו ושנו, או נזדמן להם עבירה וגבר עליהם היצר, ואחרי כן שבו לקדמותם ולישרם ונכפלה צדקתם ועבודתם בעבור החטא אשר עשו, אלה הם הנכבדים מהצדיקים, כי צדקתם כפלים מצדקת הצדיק אשר לא חטא, על אלה יש לומר במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. וראה במנורת המאור לר"י אלנקאוה ח"ג (נוירק תרצ"א) פרק התשובה ע' ע, ובעקידת יצחק לר"י ערמאה נציבים שער המאה, וע"ע באספקלריא המאירה לזהר יירא (בדה"ס י"ב ד) מה שהביא מס' אהבת השם. מרגליות הים כאן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ב"ר, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם¹⁰, מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם.

ג. למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו

תלמיד חכם¹¹ חייבים לתת לו צדקה לפי כבודו, ואם אינו רוצה לקבל מתעסקין לסחור לו סחורה שקונים לו סחורה בזול וקונים ממנו סחורתו ביוקר כדי שיתפרנס בכבוד, ואם יודע להתעסק בפרקמטיא מלוין לו מעות לסחרה בהם, שכל המטיל מלאי לכים של תלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר (קהלת ז פסוק יב) **כִּי בָצַל הַחֲכָמָה בָּצַל הַפֶּסֶף**.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף קיא. שנאמר בפרשת עקב (דברים י פסוק כ) **אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבָּק**. ונצטוונו במה שנאמר ובו תִדְבָּק¹² וכן ממה שנאמר (שם יא פסוק כב) **לְאַהֲבָה אֵת ה' אֱלֹהֶיכֶם**

⁹ קצת קשה דוחה הוי פלוגתא דרבי יוחנן ורבי אבהו בפ' אין עומדין דף ל"ד וק"ל בר' יוחנן בעלמא והכא פסק כרבי אבהו ואפשר דלא נאמר כן אלא בענין דנפיק מיניה דינא אבל בהא דתלי בסברא ובדרשת הפסוקים פסק בר' אבהו דמסתבר מפי שהרי טעם טעם החטא וכמ"ש רבינו ובש"ת הרא"ם סימן פ"ח הביאו הכנסת הגדולה ז"ל כתב עוד דאף רבי יוחנן לא פליג עליה דרבי אבהו אלא בעדיפותא אבל לענין צדיק ורשע כו"ע מודו דבעלי תשובה צדיקים גמורים הם ובני העולם הבא הם ופשוט. מעשה רקח ובאו"ש כתב שמקורו של רבינו משום דר"ש חסידא דאמר בפ"ז דסוטה (לו, ב) יוסף שקדש ש"ש בסתר כו', יהודה שקדש שם שמים בפרהסי' נקרא כולו ע"ש הקדוש ברוך הוא, סבר דבעלי תשובה עדיף. הגהיד"א ביעיר אוזן מע' ר' אות כ"א הביא כללא דכד סיימו בגמ' על דברי הקדום בזמן דפליגא דר' פלוני בתראה מניה, מוכח שסתמא דגמרא הכריעה כדעת אותו בתראה ואין הלכה בזה כקדמא דפליג ע' שדי חמד מערכת ו' כלל ח, ומעתה לאשר נקטו אחרי דברי ר' יוחנן ופליגי דר' אבהו מוכח שרז"ל הכריעו בזה כר"א.

¹⁰ ואע"ג שהצדיק הוא המעלה העליונה, שהצדיק גדול מכולם לענין צדקות ומעשים טובים, והצדיק כשר לפני המלך והחסיד אחר הצדיק במעלה, שהוא בעל תשובה, וגדולים בעלי תשובה בעיני המקום, שאין אדם יכול לעמוד במקום שבעלי תשובה עומדים, שהם כעבד לפני המלך והעבד נכנס במקום שאין השר נכנס אך מכל מקום גדול כבודם ושכרם של הצדיקים שלא באו לכלל עבדות, ולכן מקדימים על הצדיקים, בתפילה, ואחר כך ועל החסידים שהם בעלי תשובה. רבינו יהודה בר יקר בפירושו התפלות סוף עמוד נ"ד

¹¹ שו"ע ונו"ב יו"ד רנ"ג יא

¹² כך סובר הרמב"ם בספר המצוות עשין ו, אבל הרמב"ן בהשנותיו שם למצוה ז כתב ש"ובו תדבק" אינו נדרש כמו שכתב הרמב"ם אלא הוא מצוה להדביק את הנפש אל המצוות ולעבודת ה' ולזרז את הנפש לכך ע"י שבועה בשם ה' לקיים את מצוות ה' יתברך, ואך אף שבסיפרי ובגמרא לא מצינו שלמדו כגמרא, מ"מ בבמדר ברבא (פרשה כב ד"ה א וידבר) ובתנחומא פרשת ויקרא (סימן ו) ופרשת מטות (סימן א ד"ה א) מצינו שלמדו מהפסוק **"ובו תדבק"** בלימודו של הרמב"ם ולדעתו של הרמב"ן החיוב להדבק בחכמים ותלמידיהם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

לִלְכֶּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדַבֵּק בּוֹ וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל פסוק כ) לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקִלּוֹ וּלְדַבֵּק בּוֹ שֶׁנִּצְטוּנוּ לְהִדְבֵּק בּוֹ, עַל יְדֵי הַדְּבָקוֹת בַּחֲכָמִים, שֶׁצִּירִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וּלְלַמּוֹד מֵהֶם אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאֵת הַדְּעוֹת הָאֱמִתִּיּוֹת שֶׁקִּיבְלוּ מִרְבוּתֵיהֶם, וְכך יֵאָהֵב אֶת ה' וְיִלָּךְ בְּדַרְכָּיו¹³. וְנִמְנָה חַיִּיב זֶה כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה בִּמְנִין הַמִּצְוֹת¹⁴.

חַיִּיב כָּל אָדָם לְהִתְמִיד בִּישִׁיבָה עִם חֲכָמִים וְצַדִּיקִים ע"י שִׁישְׁתַּתֵּף עִמָּם בְּמֵאֵכֶל וּבְמִשְׁתֵּה וּבְעֶסֶק וּבְכָל אֹפֶן מְדַרְכֵי הַחֲבֵרָה, כְּדֵי שִׁילְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וַיֵּאֱמִין בְּדַבְרֵיהֶם וּבְדַעוּתֵיהֶם הָאֱמִתִּיּוֹת, וְכך יִדְבֵּק בָּהֶם¹⁵.

נִלְמַד בְּסִיפְרֵי (דְּבָרִים פִּסְקָא מַט) וּבִגְמָרָא כְּתוּבָה (קִיא ע"ב) מִהֶפְסוֹק (יֵא כב) "כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם לִלְכֶּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדַבֵּק בּוֹ". וְכַעֲשֵׂי בִּפְרִשְׁתָּ נִצְבִּים (שם ל כ) "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקִלּוֹ וּלְדַבֵּק בּוֹ כִּי הוּא חֵיךְ וְאוֹרְךָ יִמִּיךְ לִשְׁבֹּת עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְתֶת לְהֶם". וְלִדְעַת הַסֵּמ"ק (מִצְוָה מֵה) הַחַיִּיב לְהִדְבֵּק בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים נִלְמַד מִמ"ש בְּפִרְשֵׁת רָאָה (שם יג ה) נֶאֱמַר "אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֵתוּ תִירְאוּ וְאֵת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֵתוּ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבַּקוּ" (אֲמַנְס רש"י שם עה"ת פִּירֵשׁ "וְבוֹ תִדְבַּקוּ" הַדְּבָק בְּדַרְכָּיו. גְּמוּל חֲסִדִּים, קְבוּרָה מֵתִים, בְּקָר חוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקָּב"ה. וְרָאָה גַם בְּדַרְשׁוֹת ר"י אֲבָן שׁוֹעִיב (פִּרְשֵׁת רָאָה ד"ה וְבוֹ תִדְבַּקוּ) שֶׁהֵבִיא אֶת בִּיאורוֹ שֶׁל הַסֵּמ"ק וּבִיאורֵים נוספים לַפֶּסֶק זֶה).

¹³ ע"פ סֵפֶר הַמִּצְוֹת הַקָּצֵר כְּתִב הַרְמַב"ם שֶׁהַמִּצְוָה "לְדַבֵּק בּוֹ", וּבִסְפֵר הַמִּצְוֹת הָאֲרוּךְ כְּתִב "שִׁצּוּנוֹ לְהִדְבֵּק עִם הַחֲכָמִים וְלְהִתְיַחֵד עִמָּם וְלְהִתְמִיד בִּישִׁיבָתָם וְלְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּם בְּכָל אֹפֶן מֵאֹפְנֵי הַחֲבֵרָה בְּמֵאֵכֶל וּבְמִשְׁתֵּה וּבְעֶסֶק כְּדֵי שִׁינִיעַ לָנוּ בִּזְוָה לְהַדְמוּת בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְלְהֵאֱמִין הַדְּעוֹת הָאֱמִתִּיּוֹת מִדְּבָרֵיהֶם", [לְקַמֵּן הוֹבָאוּ עוֹד מִדְּבָרֵינוּ], וּבִמְנִין הַמִּצְוֹת שֶׁבְּרָאשׁ הַלְכוֹת דְּעוֹת שֶׁבִּסְפֵר הַמִּדְע נֶאֱמַר שֶׁהַמִּצְוָה "לְהִדְבֵּק בְּיוֹדְעֵינוּ", וְהַחֲנִינוּךְ מִצְוָה תֵּלַד. וְרָאָה לְקַמֵּן, וְהַרְמַב"ן שֶׁם בְּהַגְוֹתָיו לְסֵפֶר הַמִּצְוֹת מִצְוָה ז כְּתִב שֶׁהַמִּצְוָה הִיא לְהִדְבֵּק בַּחֲכָמִים וּבְתַלְמִידֵיהֶם כְּדֵי שִׁילְמוֹד מֵהֶם אֶת הַחֲכָמוֹת הַמוֹעִילוֹת לְאַהֲבָה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו.

¹⁴ רַמְב"ם עֲשֵׂה ו, (רָאָה גַם הַלְכוֹת דְּעוֹת פ"ו ה"ב), חֲנִינוּךְ מִצְוָה תֵּלַד, בְּה"ג אוֹת לֵג, סִמ"ג עֲשֵׂי ה, סִמ"ק מִצְוָה מֵה, יֵרֵאִים סִימָן תו, וְהַרְקִיעַ לְרִשְׁב"ץ עֲשֵׂה ג, חֲרָדִים פ"ט י"ג, פ"ב נה. וְהוֹבָא בְּמִנְיָן אֲבָרְהָם ס"י קְנוֹ סִק"ב, וּבְמִשְׁנֵה בְּרוּרָה שֶׁם סִק"ד בֵּין הַמִּצְוֹת הַתִּדְרִירוֹת שְׁמוּטָלוֹת עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת וּלְהִזְהָר בָּהֶן בְּכָל עֵת וְאֵינָן מוֹבָאוֹת בְּהַשׁוּ"ע. וְעִי"ש בְּרַמְב"ן בְּהַשְׁנוֹתָיו לְסֵפֶר הַמִּצְוֹת שֶׁם (מִצְוָה ז).

¹⁵ רַמְב"ם סֵפֶר הַמִּצְוֹת שֶׁם [עֲשֵׂה ו], וְבַהֲל' דְּעוֹת (פ"ו ה"א-ה"ב), נֶאֱמַר "דֶּרֶךְ בְּרִייתוֹ שֶׁל אָדָם לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ בְּדַעוּתָיו וּבְמַעֲשָׂיו אַחֲרֵי רִיעוֹ וְחִבְרִיו נוֹהֵג כְּמִנְהַג אֲנָשֵׁי מְדִינָתוֹ, לְפִיכָךְ צִירִיךְ אָדָם לְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים וּלְיֹשֵׁב אֵצֶל הַחֲכָמִים תְּמִיד כְּדֵי שִׁילְמוֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְכו', מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִדְבֵּק בַּחֲכָמִים וּתְלַמִּידֵיהֶם כְּדֵי לְלַמּוֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר וְבוֹ תִדְבַק, וְכִי אִפְשָׁר לְאָדָם לְהִדְבֵּק בְּשִׁכְנָה, אֲלֵא כֵךְ אֲמָרוּ חֲכָמִים בְּפִירוּשׁ מִצְוָה זֹה הַדְּבָק בַּחֲכָמִים וּתְלַמִּידֵיהֶם, לְפִיכָךְ צִירִיךְ אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל וְכו' לְאָכּוֹל וּלְשִׁתּוֹת עִם תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים וּלְעֲשׂוֹת פְּרָקְמִטִּיא לְתַלְמִיד חֲכָם וְלְהִתְחַבֵּר לָהֶן בְּכָל מִינֵי חֲבוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר וּלְדַבֵּק בּוֹ, וְכֵן צוּ חֲכָמִים (אֲבוֹת פ"א מ"ד) וְאֲמָרוּ וְהוּי מֵתֵאֱבָק בְּעַפְרֵי רִגְלֵיהֶם וְשׁוֹתָה בְּצִמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם". וּמִקּוֹר הַדְּבָרִים בְּסִיפְרֵי (דְּבָרִים פִּסְקָא מַט) וּבִגְמָרָא כְּתוּבָה (קִיא ע"ב), שְׁכִינֵן שֶׁא"א לְהִדְבֵּק בְּשִׁכְנָה בְּהִכְרַח שֶׁהַכּוֹנֵה לְהִדְבֵּר בַּחֲכָמִים וּבְצַדִּיקִים, רָאָה לְקַמֵּן שֶׁהֵבִיאנוּ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא. וּבְמִשְׁנֵה בְּרוּרָה ס"י קְנוֹ סִק"ד הֵבִיא אֲסִמְכָתָא נוספת לְחַיִּיב זֶה מִמ"ש בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת סד) "כָּל הַנֶּהֱנֶה מִסְעוּדָה שֶׁת"ח שְׂרוּי בְּתוֹכָהּ כֹּאֲלוֹ נִהְנֶה מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה".

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וואטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

צריך להשתדל לעשות פרקמטיא לתלמיד חכם י"א דהיינו שיתעסק בממון תלמידי חכמים כדי שירוויחו מכך התלמידי חכמים ויהיו פנויים לעסוק בתורה.¹⁶ וי"א דהיינו שיעשה מסחר עם תלמידי חכמים, וכשירצה לעשות שותפות עם אדם יעשה אותה עם תלמיד חכם.¹⁷

צריך אדם להנות את התלמידי חכמים מנכסיו.¹⁸

צריך האדם להשתדל לישא לאשה בת תלמיד חכם, ולהשיא את בתו לתלמיד חכם.¹⁹

המדבק עצמו לתלמידי חכמים זוכה לחיים אף שאינו תלמיד חכם.²⁰

¹⁶ ע"פ מ"ש רבי אלעזר אמר לרבי יוחנן רבו בכתובות (קיא ע"ב) ממ"ש וילדבקה בו" עם פירוש רש"י, עיי"ש שעיי"ז יזכו עמי הארץ לחיים.

¹⁷ רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"ב, וכמו שביאר בדעתו בשו"ת אגרות משה (חלק או"ח ג סימן לו), שהרמב"ם חולק על דברי רש"י בכתובות וסובר שא"א לפרש כפירוש רש"י ש"לדבקה בו" היינו החזקת לומדי תורה, אלא חיוב ל היות שותף עמו ואיסור להתחבר עם הרשעים ולעשות פרקמטיא עמהם, שמא ילמד ממעשיהם.

¹⁸ כתובות קיא ע"ב, עיי"ש שבכך יקיים מצוה זו, ויזכה לחיים אף שאינו תלמיד חכם, כמו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלוכם".

¹⁹ שנאמר ולדבקה בו – רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"ב. ע"פ מ"ש רבי אלעזר אמר לרבי יוחנן רבו בכתובות (קיא ע"ב), וז"ל הגמרא "ואתם הדבקים בה' אלוכם חיים כולכם היום" (דברים ד) וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב (דברים ד) "כי ה' אלקיך אש אוכלת", אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה. כיוצא בדבר אתה אומר: (דברים ל) "לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו", וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה, אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה. וראה ברמב"ם הל' איסורי ביאה (פרק כ"א הלכה ל"ב) שכתב נימוק אחר להתחתן עם תלמיד חכם וז"ל: ולעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם שאם מת או גולה בניו תלמידי חכמים, וכן ישיא בתו לתלמיד חכם שאין דבר מגונה ולא מריבה בביתו של תלמיד חכם ע"ש, ולא הזכיר שיש בזה גם מצוה של ובו תדבק, וצ"ל שסמך א"ע על מה שכתב כבר מזה בהל' דיעות, ואילו בהל' דיעות שם הסתפק להמדובר שם במ"ש שיש בזה מצוה של ובו תדבק.

²⁰ ע"פ מ"ש רבי אלעזר אמר לרבי יוחנן רבו בכתובות (קיא ע"ב), שאף שנאמר "כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל" (ישעיהו כו), ומכאן שכל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו, מ"מ כיון שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלוכם" המדבק עצמו בתלמידי חכמים יחיה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ד. כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים ... זה אפיקורוס ... זה המפר ברית בשר הכרת תכרת הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא

כבר התבאר לעיל דף צ: שאלו הן שאין²¹ להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים, המינים והאפיקורוסין והכופרים בתורה, והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגואל, המורדים ומחטיאי הרבים, והפורשין מדרכי צבור, והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים, והמוסרים ומטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים, ושופכי דמים, ובעלי לשון הרע, והמושך ערלתו²².

הטובה הצפונה²³ לצדיקים היא חיי העולם הבא והיא החיים שאין מות עמהן והטובה שאין עמה רעה, הוא שכתוב בתורה (דברים כב פסוק ז) לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהָאֲרֻכָּת יָמִים, מפי השמועה למדו לְמַעַן יִיטֵב לָךְ לעולם שכולו טוב וְהָאֲרֻכָּת יָמִים לעולם שכולו ארוך, וזהו הוא העולם הבא, שכר הצדיקים הוא שיזכו לנועם זה ויהיו בטובה זו.

ופרעון הרשעים הוא שלא יזכו לחיים אלו אלא יכרתו וימותו, וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המת שאינו חי לעולם אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה, וזהו כרת הכתובה בתורה שנאמר (במדבר טו פסוק לא) הַפֶּרֶת תִּפְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא, מפי השמועה למדו הַפֶּרֶת בעולם הזה תִּפְרֹת לעולם הבא, כלומר

²¹ שם הלכה ו

²² רבינו [לא] הזכיר סברת ר' עקיבא דאמר אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה. ולא סברת אבא שאול דקאמר אף ההוגה את השם באותיותיו, דודאי פסק כתנא קמא ועם כל זה הקורא בספרים החיצונים דאסור הביאו רבינו בהל' ע"ז פ"ב ה"ב שכן פ"י בפירוש המשניות שהם ספרי מינים והם ספרים שחברו עובדי ע"ז. והלוחש על המכה נמי הזכירו שם בפ"א ה"ב. והוגה את השם נמי הזכירו רבינו לאיסורא בהל' נשיאות כפים פ"ד ה"י ע"ש. והתם בפ"ק דע"ז מאי דפריך על ר' הנינא בן תרדיון והיכי עביד הכי והתנן וכו' הכוונה דהן אמת דאבא שאול הוא דאמר בן דאין לו חלק לעוה"ב ואין הלכה כן. מ"מ לא פליגי מן הקצה אל הקצה דלרבנן אפי' איסורא ליכא אלא דרבנן פליגי דסברי חלק לעוה"ב יש לו אבל איסורא מיהא איכא לכו"ע כן ג"ל. ועיין להרב החבי"ב ולק"מ. בן ידיד

²³ רמב"ם הלכות תשובה פרק ח הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

שאותה הנפש שפירשה מן הגוף בעולם הזה אינה זוכה לחיי העולם הבא אלא גם מן העולם הבא נכרתת.²⁴

הנקמה²⁵ שאין נקמה גדולה²⁶ ממנה שתכרת הנפש ולא תזכה לאותן החיים שנאמר הַפֶּתַח הַנֶּפֶשׁ הִוא עֲוֹנָה בָּהּ, וזה האבדון הוא שקורין אותו הנביאים דרך משל באר שחת ואבדון ותפתה ועלוקה וכל לשון כלייה והשחתה קוראין לו לפי שהיא הכלייה שאין אחריה תקומה וההפסד שאינו חוזר לעולם.

ה. המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה

²⁴ וז"ל הרמב"ן ז"ל אשר כתב בזה ותשכיל כי הכריתות הנזכרים בנפש בטחון גדול הוא בקיום הנפשות אחרי המיתה ובמתן השכר בעולם הנשמות כי באומרו ונכרתה הנפש מקרב עמה ונכרתה הנפש היא מעמיה יורה כי נפש החומאת היא תכרת בעונה ושאר הנפשות אשר לא חטאו תהיינה קיימות בזיו העליון ולכך הוא מפרש הנפש היא עונה בה כי בעון אשר הוא בה יכריתנה. ומעם זה הענין כי נשמת אדם נר ה' אשר נפח באפיו מפי עליון ונשמת שדי כמו שנאמר ויפח באפיו נשמת חיים הנה היא בעניינה לא תמות ואינה מורכבת שתפרד הרכבתה ותהיה לה סבת הוייה והפסד כמורכבים אבל קיומה ראוי והיא עומדת לעד כקיום שכלים הנבדלים ולכך לא יצטרך הנה לומר כי בזכות המצות יהיה קיומה אבל יאמר כי בעונש העבירות תתנאל ותטמא ותכרת מן הקיום הראוי. והוא הלשון שתפסה בהם התורה כרת כענף הנכרת מן האילן והוא שאמרו חכמים ז"ל מקרב עמה ועמה שלום כי הכרת של נפש החומאת יורה על קיום שאר הנפשות שלא חטאו והן עמה שהן בשלום, וכבר פירשתי שכל היעודים שבתורה בהבטחות או בהתראות כולם מופתים מן הנסים הנסתרים ובדבר מופתי תבטח ותזהיר התורה לעולם ולכן הזהיר בכאן בכרת שהוא ענין נסיי ולא הבטח בקיום שהוא ראוי עכ"ל בפ' אחרי מות

²⁵ שם הלכה ה

²⁶ ממ"ש רבינו נראה שאין שום עונש וצער אחר לרשע אלא הכרת הזה בלבד. ודבר זה אינו לא כפי דברי תורה ולא כפי דברי רז"ל שהרי לדברים אלו אין עונש האדם אלא כרת ואין התורה מחייבת כרת לכל אדם. ונמצאת פוסט במענה זו את כל החומאים מן העונש. ועוד לדעת זו עשית את העובר על כרת אחת ואפיקורוס הכופר בעיקר ושופך דמים שוים בדיניהם וזה דבר הפך הדעת והפך התורה. וכתב הרמב"ן ז"ל שח"ו לא עלה דבר זה על דעת רבינו ז"ל אלא דבריו ז"ל על סוף האבדון וכליון החרוץ שאין אחריו עונש ונקמה שהוא הכרת שהוא ביטול הנפש וכלל בה שביטול זה הוא מלבד מה שנתייסרה תחלה בעונש גיהנם ביסורין גדולים והוא עונש גדול ואבדון המור שאבדה הנפש הנועם הגדול שהיתה ראויה לו מצד שהיתה זכה שלוקחה ממקום כבוד המלאכים או למעלה מהם שהוא זכות הצדיקים ומעלתם. וכ"כ כתב לעיל פרק ג' כל הרשעים שעונותיהם מרובים דנין אותם כפי חטאם ויש להם חלק לעוה"ב ואלו שאין להם חלק לעוה"ב אלא נכרתים ואובדין ונדרגין כפי גודל רשעם וכו', הרי שהפריש בין חייבי כריתות גמור ובין הנידון כפי רשעו ואם אין שם יסורין מה חילוק יש אלא דעתו כדפרישית, עכ"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

והמלבין פני חברו ברבים אף על פי שיש בידו תורה

ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא

העושה עבירות²⁷ ביד רמה כיהויקים בין שעשה קלות בין שעשה חמורות אין לו חלק לעולם הבא, וזהו הנקרא מגלה פנים בתורה²⁸ מפני שהעיו מצחו וגילה פניו ולא בוש מדברי תורה.

²⁷ רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה יא

²⁸ עיין באר שבע כאן המגלה פנים בתורה. בירושלמי דפרקין (ריש הלכה א') ובפרק קמא דמסכת פאה (הלכה ג') מפרש זה שהוא עובר על דברי תורה בפרהסיא, כגון יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה וחביריו:

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

יש עבירות קלות²⁹ שאעפ"כ אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב וכדאי הן להתרחק מהן ולהזהר בהן³⁰, ובכללן והמלבין פני חבירו ברבים³¹, והמבזה תלמידי חכמים והמבזה את המועדות והמחלל את הקדשים.

י"א³² שהמבזה את המועדות אפילו אם מבזה את חול המועד כגון שעושה מלאכות האסורות בחול המועד, או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה.

²⁹ רמב"ם שם הלכה יד

³⁰ וק"ל למה לא מנה רבינו מפר בריתו של אברהם אבינו, ועוד מנ"ל שאלו קלות מהראשונות דמי חמיר בעל לשון הרע ממבזה מועדות. ואפשר לומר שמפר בריתו של אברהם היינו מושך בערלתו שמנה בהדי הנך דלעיל. אבל קשה למה לא מנה גם מגלה פנים בתורה, וי"ל דבפרק חלק (צ"ט:) אמרינן דמגלה פנים בתורה היינו מבזה ת"ח או מבזה חבירו בפני ת"ח וכבר מנה רבינו מבזה ת"ח דפסק כרב ורבי חנינא דאמרי התם הכי ולא כר"י ורבי"ל דאמרי דהיינו מבזה חבירו בפני ת"ח דאע"ג דהלכה כר"י לגבי רב מ"מ ר' חנינא אפשר דעדיף מר"י ורבי"ל כיון דאיכא רב נמי בהדיה וכיון דהוא מידי דספיקא פסק לקולא. כס"מ שם. ויש לומר דאה"נ דחמיר וחמיר שהרי גורם להרוג נפשות ומחריב את העולם וקראו רבינו גם כן כופר בעיקר כמו שמבואר בדברי רבינו פ"ז דהלכות דעות תדע עוד דבגמ' אמרו שלשון הרע שקול כנגד ע"ז ג"ע וש"ד וכמ"ש רבינו שם. ומ"ש מרן ואפשר לומר שמיפר בריתו של אברהם אבינו היינו מושך בערלתו. וכן הובא בירושלמי דפאה פ"א המפר ברית זה שהוא מושך לו ערלה וכ"כ בפ' חלק ועיי' מ"ש לעיל. עוד הקשה מרן ז"ל דלמה לא מנה גם מגלה פנים בתורה וי"ל דבפרק חלק אמרינן דמגלה פנים בתורה היינו מבזה ת"ח וכו' ופסק כרב ור' חנינא וכו' וכיון דהוי מידי דספיקא פסק לקולא ע"כ והדבר תמוה הרבה איך אפשר שנעלם מעיני כבודו של מרן הקדוש דברי רבינו בהל' י"א ששם מנה המגלה פנים בתורה שהוא העושה עבירות ביד רמה כיהויקים וכבר נתעורר בזה הר"ח אבולעפיה נר"ו והרב בעל מעיל שמואל ז"ל וגם הרב לח"מ ז"ל כתב דהיינו מאי דאמרו בגמ' כמנשה מלך יהודה נראה דפירש דברי רבינו גם כן דקאי המגלה פנים בתורה שאמרו כן בגמרא ללישנא קמא ומרן ס"ל דרבינו פסק כלישנא בתרא ובודאי שאם נאמר דרבינו פסק כלישנא קמא מתיישב שפיר דברי רבינו שכאן הזכיר דין מגלה פנים בתורה ולקמן הזכיר דין האפיקורוס שהוא המבזה ת"ח שהוא קל ממנו כדמשמע מהש"ס ולא הוצרך להזכיר דין המבזה חבירו לפני ת"ח שהרי אינו אפילו אפיקורוס אלא קיל טפי ללישנא קמא לסברת רב ור"ח וכ"כ הר"ח אבולעפיה נר"ו. ובזה מתורץ גם כן מה שהקשה מרן לעיל סוף ד"ה ג' הם ישראלים וכו' דלמה השמיט רבינו האפיקורוס האמור בש"ס שהוא המבזה ת"ח או המבזה חבירו בפני ת"ח וכתב במקומה מה שכתב כלומר סוג של אפיקורוס אחר ולפ"ז לא קשיא דכיון דאותו אפיקורוס האמור שם הוא קיל ממגלה פנים בתורה לכך ס"ל דבכלל עבירות קלות הוא לגבי הני ומאי דקרו ליה אפיקורוס היינו כשהרגיל עצמו בזה ולא אם עשאו פעם אחת כמו אלו תדע עוד דאיכא מאן דס"ל דאפיקורוס היינו מבזה חבירו בפני ת"ח ואין סברא כלל לומר דבפעם אחד יקרא אפיקורוס לענין העונש שהזכיר רבינו בהל' ו' אלא ודאי דלא אמרו כן אלא כשהרגיל עצמו בכך.

³¹ ונ"ל שמכח כל הני טעמים שפירשתי היה פשוט לדוד לומר אבל המלבין פני חבירו ברבים אין חלק לעולם הבא, כדאיתא לקמן (קו, א) ובפרק הזהב (ב"מ שם). והא דנקט בכל דוכתא המלבין ולא המאדים פני חבירו ברבים, אף על גב שמתחלה פניו מאדימות ואחר כך מתלבנות, היינו משום שלא הוקש המלבין פני חבירו לשופך דמים אלא בשביל שפניו מתלבנות שהוא עיקר הרגשת הצער, ולא בשפניו מאדימות כאדם שמת שבצאת נפשו תיכף פניו מתלבנות, לפי שהאדם שבפני האדם הוא מהנפש, כי הדם הוא הנפש ובצאת נפשו פניו מתלבנות. כן נראה לי. באר שבע שם

³² עיי' באר שבע כאן שעשה מזה מחלוקת רש"י ורמב"ם ז"ל והמבזה את המועדות. פירש רש"י מועדות, חולו של מועד. ונ"ל שהוכרח לפרש כן מדנקט המבזה ולא נקט המחלל, אלמא שאינו מדבר ביום טוב עצמו אלא

תרימוות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

וי"א³³ שאין איסור ביזוי חול המועד חמור כל כך אלא מבזה את המועדות היינו שאינו מכבד את יום טוב כראוי לו³⁴.

במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה הרי זה מבני העולם הבא שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעולם הבא.

ו. כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה ... חוץ מדקדוק זה מקל וחומר זה מגזרה שוה זו

שלשה³⁵ הן הנקראים אפיקורסין: האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם, והמכחיש נבואתו של משה רבינו, והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם כל אחד משלשה אלו הן אפיקורוסים,

בחולו של מועד, דהואיל ואינם חמורים כיום טוב אינו חושש לשמרם בעשיית מלאכה, או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה. ויותר נכון בעיני לומר דרש"י לטעמיה אזיל, דסבירא ליה דמלאכה בחול המועד אסור מן התורה, כדפירש בריש פ"ב (דהגינה ית, א ע"ש רש"י ד"ה את חג המצות) [דמועד קמץ] (יא, ב ד"ה אלא אפילו) גבי אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא כו', ולכן פירש נמי אהא דאמר רב ששת בפרק אלו הן הלוקין (מכות כג, א. וכן פסחים קיח, א) כל המבזה את המועדות כאלו עובד עבודה זרה, דכתיב (שמות לד, יז) אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור, ופירש רש"י (במכות שם) את המועדות חולו של מועד, את חג המצות תשמור מפרש בהגינה (ית, א) אם בראשון ושביעי הרי כבר אמור, הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה. וכן פירש רשב"ם בפרק ערבי פסחים (ק"ח, ב ד"ה כל המבזה), וכבר חולקים עליו התוספות בפרק אין דורשין (ד"ה חולו של מועד) וכתבו דהא ליתא, דאיסור מלאכה בחול המועד מדרבנן הוי. ולפי דבריהם הא דאמר רב ששת כל המבזה את המועדות, היינו יום טוב עצמו. וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות יום טוב (הט"ז) מדקבע הך מימרא בדיני הכיבוד והעונג של יום טוב עצמו.

³³ דעת הרמב"ם כמו שהתבאר ואפשר לומר דלפי דבריהם הא דא"ר אלעזר המודעי והמבזה את המועדות איירי נמי דוקא ביום טוב עצמו, אבל בחול המועד אינו ראוי לעונש חמור כזה שלא יהיה לו חלק לעולם הבא, מאחר שאין בו איסור מלאכה אלא מדרבנן, ולא אשכחן בשום איסור מדרבנן עונש חמור כזה. אבל לדעת רש"י דאיסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא הוי, הלכך חמיר עונשיה כל כך כמו ביום טוב עצמו, ולפיכך פירש והמבזה את המועדות חולו של מועד. כן נראה לי.

³⁴ וק"ק על הרב מגן אברהם א"ח סי' תק"ל שכתב ועכ"פ ענשו גדול דאמרינן המחלל המועדות ופירש"י דהיינו חה"מ וק"ק דמאי מייתי מרש"י למ"ד דמלאכה בחש"מ אסור מדרבנן הא רש"י סבר שהוא מדאורייתא והוא סיים להביא מ"ד שהוא מדרבנן וכתב ועכ"פ ענשו גדול וכו' ומוכח דכונתו בין שהוא מדאורייתא בין שהוא מדרבנן ענשו גדול. וא"כ אין ראיה מרש"י כדאמרן. ורש"י גרים המבזה ולא המחלל כמ"ש הרב באר שבע.

ומ"ד שמלאכה בחש"מ אסור מדרבנן גרים המחלל ומפרש על י"ט. פתח עינים כאן
³⁵ רמב"ם שם הלכה ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת³⁶ אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה³⁷, וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה³⁸ והמכחיש מגידה כגון צדוק ובייתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אף על פי שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה.

ז. הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה

מצות עשה³⁹ ללמוד חכמת התורה וללמדה לאחרים, ומה שלמד אדם יעשה, וילמד לאחרים ויעשו ומי שאינו עושה כן הרי הוא בכלל פי דבר ה' בזה.

³⁶ ע' תשובות הרמב"ם (ירושלם תרצ"ד) סי' מ"ו: שאלה על עמידת בני אדם בעת קריאת עשר הדברות כו', וכבר ביארו שאין הבדל בין מי שיכחיש התורה בכללה או יכחיש פסוק אחד ויאמר משה מפי עצמו אמרו, והיה מהמינים מי שמאמין שאין מן השמים זולתי עשרת הדברות כו' ולכן בטלו קריאתם בכל יום, ואין ראוי בשום פנים להשים בתורה יתרון קצתה על קצתה ותחקרו על דברינו בזה בפ' המשנה בפ' חלק, וכתב משה. ³⁷ אפיקורוס בלשון רבנו שאינו בעל דת. א' הכופר בנבואה ושליחות דנמצא כופר בכל הדתות. ב' שמכחיש רק נבואת משה דהנך בכלל אין תורה מן השמים. ג' הכופר בהשגחה דבב"ק דף ע"ט החמירה תורה בנגב וכו' עשה עין של מטה כאלו אינו רואה וכו'. לא יראה יה וגו'. ועוד יש ג' שהוא בעל דת וכופר בתורה. א' שמכחיש אפי' פסוק אחד עיין פ' חלק. ב' שכופר בתורה שבעל פה אפילו דקדוק אחד עיין כ"מ ובקדושין דף ס"ו מיד נזרקה בו אפיקורסות תינת תורה שבכתב בע"פ וכו'. ג' שאומר שתנוסח התורה. הרי ה' מינין דלעיל ה"ז וששה אפיקורוסים הרי י"א. ועם שני הכופרים בתחיית המתים ומשיח הוי י"ג [ובחלק דף צ"ט א"ל האי מינא לרבי אבהו אימתי אתי משיח משמע דהכופר במשיח מין דלא כהעיקרים] וזה מכוון נגד י"ג עיקרים שבפירוש המשנה אלא דבחדא יש חזרה דשם מונה שכר ועונש וכאן בחיבורו השמיטו [לפי דמצוה לעבוד שלא ע"מ לקבל פרס מאהבה עיין פ"י מהל' תשובה ותו דמשיח ותחיית המתים כולל שכר ועונש עולם הזה ועוה"ב כמ"ש העיקרים] ומנה במקומו אפיקורסות דתורה שבע"פ דבקדושין כנ"ל וממילא בכלל תורה שבע"פ שכר ועונש רוחני שלא נזכר בהדיא בתורה שבכתב. מרכה"מ שם.

³⁸ אולי מקורו של הרמב"ם ממי שאינו משגיח על המשנה וכפירש"י ויד רמ"ה שאינו עושה אותה עיקר וכמש"כ במהרש"א שבוזה כופר בתורה שבעל פה אולם עיין מרגליות הים וז"ל הנה ק"ו הרי אדם יכול ללמוד מעצמו ושמא יש עליו פירכא ולמה זה יחשב בוזה דבר ה' כשאינו מודה בק"ו זה, וגם בגז"ש הרי מצינו דילפו גז"ש לקיים תלמודם והיה מאן דלא ס"ל הגז"ש ולא גמר אותה, אמנם בדק"ס אות ח' מביא שבכתבי יד ובדפוסים עתיקים ליתי מלת "זה", ובכן הכוונה מי שאינו מודה באחת המדות שהתורה נדרשת בהן, ונקטו גז"ש שאין אדם לומד מעצמו וק"ו שלכ"ע כן יכול אדם ללמוד מדעתו והגיגו, וכן הדין בכל אחת משאר המידות אם אינו מודה בעיקר המדה לדרישת התורה, ולפנינו הוספת "המתקנים" ברש"י בסוגריים [זה] [זו] שלא כהוגן. וא"כ אפשר זהו מקורו של הרמב"ם ועיין מש"כ להלן מביאור הגר"א.

³⁹ רמב"ם עשה יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ובכלל זה החובה לכתוב חידושי ו להפיץ ספריו, והאריכו האחרונים בדין זה⁴⁰.

⁴⁰ וכבר קבע שמאי הזקן [אבות דרבי נתן יג ב]: "ומה שלמד אדם יעשה וילמד לאחרים ויעשו, שנאמר [דברים ה] 'ולמדם אותם ושמרתם לעשותם', וכן בעזרא הוא אומר [עזרא ז] 'כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות', ואחר כך 'וללמד בישראל חק ומשפט'". והרד"ק בהקדמתו לפירושו על ג"ך [מביאו הפרי – מגדים באגרת ראשונה, בהקדמתו לאורח – חיים] כתב: "שיש לחבר ספרים ולחלקם ביעקב, והאומר לא נאה כי אם לו ודכוותיה, אין לו שחר". וכן כתב הרד"ק בהקדמתו לספר יהושע: "והמעשה האחר הוא כתיבת החכמות וביאור התורה והמצוות, לחקקם על ספר למען יעמדו ימים רבים, כי אם לא היו כותבים החכמים הקדמונים דבריהם על ספר, כבר אבדו החכמות וספו המזמות ובטלו התורה והמצוות... כי כותב הספרים 'תהלתו עומדת לעד' לרואי הספרים ההם וללומדיהם. ועל כן נקראו החכמים 'בעלי אסופות', לפי שאוספים דבריהם ודברי זולתם על ספר, להיותם לעד למשמרת ולעולם למוכרת, ויש להם שכר טוב בעמלם וצדקתם עומדת לעד". ובספר אבן סופרים [מביאו הפרי – מגדים שם] כתב: אשרי מי שמדפיס ספריו בחייו, ולא ח'ו להיות הכתבים מתבערים לאשפתות וזבלים". ובמהרש"א [חידושי אגדות בבא בתרא י ב]: "שהיו אומרים אשרי שבא לכאן ותלמודו בידו כו'. יש לפרש כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת יד אשר על כן נקראו החכמים סופרים". הרמב"ם [מו"נ בהקדמה לחלק ג] כתב שזה גדר גזל הרבים אם לא ירצה להוציא לאור דבריו [וראה שו"ת צפנת פענח סי' צו], ובספר חסידים [מרגליות] סי' תקל כתב ר' יהודה החסיד: "וכל מי שגילה לו הקדוש ברוך הוא דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי נזול מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב, דכתיב 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם' [תהלים כה יד], וכתיב 'פוצו מעינותיך חוצה' [משלי ה מז]". ועוד יש מי שכתב [ראה מפענח צפונות מבוא פ"ב, בשם הראנצ'ובר; מכתב ר"י רוזין שנדפס בראש שו"ת חיי עולם נטע], שיש בפרסום דברי תורה משום חיוב של 'תשמרון' – זה משנה [קידושין לו, וברש"י קידושין מ ב ד"ה בעבור]. ובקהלת רבה ה ז: 'למד ולא לימד, אין הבל גדול מזה'. ובדברות משה [הקדמה למס' בבא מציעא] כתב שכל אדם מצווה ללמוד וללמד, וחייב ללמד לכמה שיותר תלמידים שהוא יכול, ולכן אם יכול להדפיס חידושי ו ואז ירבה תלמידים הרבה, מחוייב להדפיס ספרו מדין ללמד. וכבר כתב בהקדמה לספר בן איש חי: "אזהרה שמענו מפי סופרים ומפי ספרים, שחייב אדם להדפיס ספריו בחייו". ובביאור הגר"א [על משלי ה מז], על הפסוק 'פוצו מעינותיך חוצה' [תהלים כה יד] כתב: "במלמד לאחרים יש שני דברים: א) כשמלמד בעצמו לאחרים; ב) הם אותם שלא למדו אצלו רק שתורתו מתפשטת בכל המקומות ושומעים תורתו ולומדים אותה, וזהו 'פוצו' מה שלומד עם תלמידים, 'ברחובות' שמתפשטין בכל מקום, ונתפלגו המים לאותם שלא למדו אצלו". ובבהקדמת בעל התניא כתב: "ואליהם בקשתי שלא לשום יד לפה להתנהג בענווה ושפלות של שקר ח'ו, וכנודע עונש המר על המונע בר וגדל השכר ממאמר רז"ל עה"פ "מאיר עיני שניהם ה' כי יאיר פניו אליהם אור פני מלך חיים". ור"ש אלישיב, בעל הלשם שבו ואחלמה כתב [ספר הדעה – דרושי עולם התהו ח"ב דרוש ד ענף יט סוסי' ב]: "כי הוא גם כן בכל חכם ומחבר, שהשפעה הנשפעת עליו מן השמים, הוא מכריחהו להעלות דבריו על הספר, והוא ענין הכרחי נמשך אליו מהשם, אשר אי אפשר לו לעמוד נגדו ולהסתירו". ובספר שבט מוסר [ח"א פכ"ב] כתב: "ומה טוב ומה נעים כל חידוש שיחדש אדם בתורה, אפילו חידוש קטן, להעלותו כרגע על הספר בדיו, למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו, כמו שראיתי בספר אחד בהקדמה שאדם שאינו כותב חידושי בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד ליתן דין וחשבון על זה, משום שאומרים לו בפנקס הסחורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים, אפילו עד חצי פרוטה, וכי חביב היה יותר בעיניך חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה, מחידוש של תורה אפילו שיהיה קטן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ח. כל מי שאינו משגיח על המשנה ... כל שאפשר לעסוק

בתורה ואינו עוסק

כל שאפשר⁴¹ לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה⁴² ופורש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו, הרי זה בכלל (במדבר טו פסוק לא) כִּי דָבַר ה' בְּזֶה וגו'.

וי"א⁴³ שכל שאינו חוזר על לימודו בדיבור גם הוא בכלל כִּי דָבַר ה' בְּזֶה.

ט. כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו

קוצר רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה

לאשה שיולדת וקוברת

עכשיו⁴⁴ שתורה שבע"פ כתובה לפנינו אין צריך לחזור מאה פעמים ואחת בשעת לימודו ממש רק שיזהר מאוד לחזור על הראשונות תמיד לפרקים קרובים בענין שתהיינה כל ההלכות שלמד עד עתה חקוקות היטב בזכרונו כל הימים שבינתיים וברורות לו בלי גמגום כבשעת לימודו ממש.

וכל השוכח דבר אחד ממשנתו מחמת שלא חזר על לימודו בראוי מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו וגם עובר בלאו של תורה שנאמר (דברים ד פסוק ט) רַק הִשְׁמַר לְךָ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים רַק הִשְׁמַר לְךָ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ, וכל מקום שנאמר השמר

⁴¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רמז כה

⁴² זהו כל מי שאינו משגיח על המשנה. ביאור הגר"א שם

⁴³ כך פירש כאן במהרש"א בח"א ובמרגליות הים את מי שאינו משגיח על המשנה שאינו חוזר על לימודו, כלה"כ ועל השנות החלום, וכדאמר ריב"ל לק' כל הלומד ואינו חוזר עליה וכו'. וכ"כ תורה תמימה הערות במדבר פרק טו הערה פט ר"ל אינו משגיח לשנות ולחזור על משנתו משום דאינה חשובה אצלו לזכרה, וכמ"ש בסוגיא כאן כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר, וא"כ גם תחילת פעולתו אין בה ממש, כיון שאינו זוכרה:

⁴⁴ שו"ע הרב הלכות תלמוד תורה פרק ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

פן הוא לא תעשה. וקבלו חכמים שאין הכתוב מדבר בעשרת הדברות לבדן אלא הוא הדין לכל התורה כולה.

וגם עכשיו שנכתבה תורה שבע"פ ויוכל לעיין בספרים מה ששכח אין זה מועיל כלום כי מיד ששכח עובר בלאו קודם שיעיין כמו בימיהם שעובר בלאו בשעה ששוכח אף שאח"כ יחזור וישאל מרבו וילמדנו מה ששכח ועוד שמצות התורה לא תשתנה בשינוי הדורות ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים.

ואם לומד⁴⁵ ולא חוזר ד' פעמים לא יצא מצות תלמוד תורה, שהמצוה ללמוד היא כדי לזכור, אבל בפחות מד' פעמים שהלימוד הוא שלא ע"מ לזכור לא יוצאין,

ומכאן נראה לשבח מאד הבחינות בישיבות וכוללים שיש בזה ברכה מרובה מאוד, שעל ידי זה שחוזרין על לימודם מקיימין עיקר מצות תלמוד תורה כדין, ואם אפשר הדבר היה ראוי לארגן בחינות גם לבעלי בתים למה שלומדים כהנ"ל.

והגר"א זצ"ל עורר תלמידיו לחזור על מסכתא ברא"ש או רב אלפסי שיזכור עיקרי הדברים,, אבל הלומד ואינו חוזר והיינו לזכור לכל הפחות בע"פ עיקרי המסכתא, טועה בעיקר סדר הלימוד והוי כזורע ואינו קוצר.

ולכן מחובת האב בשלוח בנו לישיבה לראות שהבן ישנן תלמודו שיידע ויזכור תלמודו, מלבד העיון שבזה דוקא נכנס לעומק התורה, וביגיעה ועמל להספיק כל שבוע דפין בע"פ ולחזור היטב עם שיעור עיון היאך להתעמק בתורה יוצאין המ"ע דת"ת כהלכה.

⁴⁵ כל זה בתשובות והנהגות כרך א סימן תקל"ט וכתב עוד שמעתי מעד נאמן בשם הקדוש ה"חפץ חיים" זצ"ל שאם לומד ולא חוזר ד' פעמים לא יצא מצות תלמוד תורה כדן מפורש ברש"י ברכות ו: ד"ה אנרא שלימוד שאינו להעמיד השמועה אין בו שכר לימוד. ובספר מעשה רב מובא בשם הגר"א זצ"ל שחזרה אין לה שיעור, וכן הגר"א מפרש הפסוק "לב חכם לימינו" היינו לחזור לאחור ולחזור, ו"לב כסיל לשמאלו" להמשיך. ובזכרוני אצל מו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל שדקדק מאד שכל תלמיד מלבד שיעורי עיון בבוקר חייב היה כל שבוע ללמוד וליבחן על ד' דפין גמרא רש"י ותוס', וזהו מעיקרי חובת לימוד התורה ושננתם לבניך שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

